

Adroddiad Archwilio Blynyddol 2020 – Bwrdd Iechyd Addysgu Powys

Blwyddyn archwilio: 2019-20

Dyddiad cyhoeddi: Mai 2021

Cyfeirnod y ddogfen: 2161A2020-21

Paratowyd y ddogfen hon ar gyfer defnydd mewnol Bwrdd Iechyd Addysgu Powys fel rhan o waith a gyflawnir yn unol â swyddogaethau statudol.

Mae gan yr Archwilydd Cyffredinol ystod eang o swyddogaethau archwilio a chysylltiedig, gan gynnwys archwilio cyfrifon cyrff y GIG yng Nghymru, ac adrodd wrth y Senedd ar ddarbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y modd y mae'r sefydliadau hynny wedi defnyddio eu hadnoddau. Mae'r Archwilydd Cyffredinol yn gwneud ei waith gan ddefnyddio staff ac adnoddau eraill a ddarperir gan Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n fwrdd statudol a sefydlwyd at y diben hwnnw ac i fonitro a chynghori'r Archwilydd Cyffredinol.

Archwilio Cymru yw'r enw torfol anstatudol ar gyfer Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru, sy'n endidau cyfreithiol ar wahân y mae ganddynt ill dau eu swyddogaethau cyfreithiol eu hunain fel a ddisgrifir uchod. Nid yw Archwilio Cymru yn endid cyfreithiol ac nid oes ganddo ef ei hun unrhyw swyddogaethau.

© Archwilydd Cyffredinol Cymru 2021

Ni dderbynnir unrhyw atebolrwydd gan yr Archwilydd Cyffredinol na staff Swyddfa Archwilio Cymru mewn perthynas ag unrhyw aelod, cyfarwyddwr, swyddog neu gyflogai arall yn eu cymhwyster unigol, nac mewn perthynas ag unrhyw drydydd parti lle mae'r adroddiad hwn yn y cwestiwn.

Os ceir cais am wybodaeth y gall y ddogfen hon fod yn berthnasol iddi, tynnir sylw at y Cod Ymarfer a gyhoeddwyd o dan adran 45 Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000. Mae Cod adran 45 yn nodi'r arfer o ran trin ceisiadau a ddisgwylir gan awdurdodau cyhoeddus, gan gynnwys ymgynghori â thrydydd partïon perthnasol. Mewn perthynas â'r ddogfen hon, mae Archwilydd Cyffredinol Cymru a Swyddfa Archwilio Cymru yn drydydd partion perthnasol. Dylid anfon unrhyw ymholiadau ynglŷn â datgelu neu aildefnyddio'r ddogfen hon at Archwilio Cymru yn swyddog.gwybodaeth@archwilio.cymru.

Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg. Ni fydd gohebu yn Gymraeg yn arwain at oedi.

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg. This document is also available in English.

Cynnwys

Adroddiad cryno	
Ynglŷn â'r adroddiad hwn	4
Negeseuon allweddol	5
Adroddiad manwl	
Archwiliad o'r cyfrifon	7
Trefniadau ar gyfer sicrhau effeithlonrwydd, effeithiolrwydd a darbodaeth o ran defnyddio adnoddau	10
Atodiadau	
Atodiad 1 – adroddiadau a gyhoeddwyd ers fy adroddiad archwilio blynyddol diwethaf	13
Atodiad 2 – ffi archwilio	15
Atodiad 3 – risgiau archwilio ariannol	16

Adroddiad cryno

Ynglŷn â'r adroddiad hwn

- 1 Mae'r adroddiad hwn yn crynhoi'r canfyddiadau o'm gwaith archwilio yn 2020 ym Mwrdd Iechyd Addysgu Powys (y Bwrdd Iechyd) a wnaed i gyflawni fy nghyfrifoldebau dan Ddeddf Archwilio Cyhoeddus (Cymru) 2004. Mae'r Ddeddf honno'n ei gwneud yn ofynnol i mi:
  - archwilio ac ardystio'r cyfrifon a gyflwynwyd i mi gan y Bwrdd Iechyd, a'u gosod gerbron y Senedd;
  - fy argyhoeddi fy hun bod gwariant ac incwm wedi'u cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd ac yn unol â'r awdurdodau; a hefyd
  - fy argyhoeddi fy hun bod y Bwrdd Iechyd wedi gwneud trefniadau priodol ar gyfer sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran y modd y mae'n defnyddio adnoddau.
- 2 Rwy'n nodi fy nghanfyddiadau ar y cyfan dan y penawdau canlynol:
  - Archwiliad o'r Cyfrifon
  - Trefniadau ar gyfer sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran defnyddio adnoddau
- 3 Digwyddodd gwaith archwilio eleni ar adeg pan oedd cyrff cyhoeddus yn ymateb i'r heriau digynsail a pharhaus a achoswyd gan bandemig COVID-19. O ystyried ei effaith, fe wnes i ail-lunio fy rhaglenni gwaith arfaethedig trwy ystyried sut orau i sicrhau pobl Cymru bod arian cyhoeddus yn cael ei reoli'n dda. Fe ystyriais effaith yr argyfwng cyfredol ar gydnerthedd gwasanaethau cyhoeddus a'u ffurf yn y dyfodol ac roeddwn yn amcanu at sicrhau na fyddai fy ngwaith yn amharu ar ymdrechion cyrff cyhoeddus i fynd i'r afael â'r argyfwng, gan sicrhau hefyd ei fod yn parhau i gefnogi craffu a dysgu. Cafodd yr holl waith archwilio ar safleoedd ei atal tra'r oeddem yn dal i weithio ac ymgysylltu o bell lle'r oedd yn bosibl trwy ddefnyddio technoleg. Mae'n anorfod bod hyn wedi cael effaith ar gyflawni peth o'm gwaith archwilio arfaethedig ond mae hefyd wedi ysgogi newidiadau cadarnhaol i'n ffyrdd o weithio.
- 4 Nid oedd fy ngwaith i archwilio'r cyfrifon heb ei heriau, nid dim ond o ran sut a ble yr oeddem yn gwneud y gwaith, ond hefyd o ran rhoi sylw i ystyriaethau newydd ar gyfer datganiadau ariannol a oedd yn codi'n uniongyrchol o'r pandemig. Mae'r llwyddiant i gyflawni'n unol â'r amserlen ddiwygiedig yn adlewyrchu cydymdrech gwych gan fy staff a swyddogion y Bwrdd Iechyd i gofleidio a galluogi ffyrdd newydd o weithio a pharhau i fod yn hyblyg i'r materion niferus a oedd yn codi ac yn ystyriol ohonynt.
- 5 Ar ddechrau'r pandemig fe wnes i atal gwaith i gyhoeddi rhai adroddiadau archwilio perfformiad a oedd yn nesáu at gael ei gwblhau, gan adlewyrchu capasiti cyrff a archwilir i gefnogi gwaith maes a oedd yn weddill a chyfrannu at glirio allbynnau archwilio drafft. Rwyf hefyd wedi addasu ffocws a dull rhai adolygiadau arfaethedig eraill i sicrhau eu perthnasedd yng nghyd-destun yr argyfwng. Mae ffyrddau gwaith

newydd wedi cael eu cyflwyno, megis fy adolygiad o'r rhaglen Profi, OIrhain a Diogelu, ac mae fy nhimau archwilio lleol wedi cyfrannu at fy ngwaith dysgu COVID-19 ehangach.

- 6 Mae'r adroddiad hwn yn grynodedeb o'r materion a gyflwynwyd mewn adroddiadau mwy manwl i'r Bwrdd Iechyd eleni (gweler **Atodiad 1**). Rwyf hefyd yn cynnwys crynodeb o statws gwaith arfaethedig sy'n cael ei ail-gwmpasu ar hyn o bryd.
- 7 Mae **Atodiad 2** yn cyflwyno'r amcangyfrif diweddaraf o'r ffi archwilio y bydd angen i mi ei chodi i dalu costau gwneud fy ngwaith, o'i gymharu â'r ffi wreiddiol a nodwyd yng Nghynllun Archwilio 2020.
- 8 Mae **Atodiad 3** yn nodi'r risgiau archwilio ariannol a nodwyd yn fy Nghynllun Archwilio 2020 a sut yr aethpwyd i'r afael â hwy drwy'r archwiliad.
- 9 Mae'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr Cyllid wedi cytuno bod yr adroddiad hwn yn ffeithiol gywir. Fe gyflwynom ni'r adroddiad i'r Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd ar 26 Ionawr 2021. Bydd y Bwrdd yn cael yr adroddiad yn un o gyfarfodydd diweddarach y Bwrdd a bydd pob aelod yn cael copi. Rydym yn annog y Bwrdd Iechyd yn gryf i drefnu ei fod yn cael ei gyhoeddi'n ehangach. Byddwn yn trefnu bod yr adroddiad ar gael i'r cyhoedd ar [wefan Archwilio Cymru](#) ar ôl i'r Bwrdd ei ystyried.
- 10 Hoffwn ddiolch i staff ac aelodau'r Bwrdd Iechyd am eu help a'u cydweithrediad trwy gydol fy archwiliad.

Negeseuon

Archwiliad o'r cyfrifon

- 11 Deuthum i'r casgliad bod cyfrifon y Bwrdd Iechyd wedi'u paratoi'n briodol a'u bod yn faterol gywir ac rwyf wedi cyhoeddi barn archwilio ddiamod arnynt. Ni chanfu fy ngwaith unrhyw wendidau perthnasol yn rheolaethau mewnol y Bwrdd Iechyd (a oedd yn berthnasol i'm harchwiliad i). Fodd bynnag, gosodais ddau baragraff Pwyslais ar Fater yn fy adroddiad i dynnu sylw at ddatgeliadau yn y cyfrifon sy'n ymwneud â rhwymedigaethau digwyddiadol treth pensiwn staff Clinigol ac effeithiau COVID-19 ar amcangyfrif prisiau tir ac adeiladau. Hefyd, tynnais sylw swyddogion a'r Pwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd at nifer o faterion ychwanegol a nodir yn fy adroddiad manwl isod.
- 12 Llwyddodd y Bwrdd Iechyd i fantoli'r cyfrifon ar gyfer y cyfnod o dair blynedd a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020, ac nid oedd ganddo unrhyw drafodion ariannol perthnasol eraill nad oeddent yn unol â'r awdurdodau neu heb eu defnyddio at y dibenion a fwiadwyd, felly rwyf wedi cyhoeddi barn ddiamod ar reoleidd-dra'r trafodion ariannol yng nghyfrifon y Bwrdd Iechyd 2019-20.
- 13 Gan bod y Bwrdd Iechyd wedi mantoli'r cyfrifon a bod ganddo gynllun tair blynedd cymeradwy a bod dim materion eraill yr oedd cyfiawnhad dros eu hamlygu, ni osodwyd adroddiad o sylwedd ar gyfrifon y Bwrdd Iechyd.

Trefniadau ar gyfer sicrhau effeithlonrwydd, effeithiolrwydd a darbodaeth o ran defnyddio adnoddau

- 14 Mae fy rhaglen o waith Archwilio Perfformiad wedi fy arwain at y casgliadau canlynol:
- Fe gynhaliodd y Bwrdd Iechyd drefniadau llywodraethu da ar y cyfan yn ystod pandemig COVID-19
  - Fe wnaeth y Bwrdd Iechyd addasu ei weithdrefnau rheolaeth ariannol i ddygymod yn ystod COVID-19 ond ceir risg gynyddol na fydd yn mantoli'r cyfrifon ar ddiwedd 2020-21
  - Caiff cynlluniau gweithredol eu goleuo gan ymarferion modelu data ac maent yn dangos ymrwymiad clir i les staff ac, er bod cynnydd a pherfformiad yn cael eu monitro ac yr adroddir arnynt, mae gwybodaeth am wasanaethau wedi'u comisiynu'n gyfyngedig ar hyn o bryd
  - Mae'r Bwrdd Iechyd yn dangos ymrwymiad i atal twyll, mae ganddo drefniadau addas i roi cymorth i atal a chanfod twyll ac mae'n gallu ymateb yn briodol lle mae twyll yn digwydd
- 15 Caiff y canfyddiadau hyn eu hystyried ymhellach yn yr adrannau canlynol.

Adroddiad manwl

Archwiliad o'r cyfrifon

- 16 Mae'r adran hon o'r adroddiad yn crynhoi canfyddiadau fy archwiliad o ddatganiadau ariannol y Bwrdd lechyd ar gyfer 2019-20. Trwy gyfrwng y datganiadau hyn y mae'r sefydliad yn dangos ei berfformiad ariannol ac yn nodi ei asedau net, ei gostau gweithredu net, enillion a cholledion cydnabyddedig, a lliffoedd arian. Mae paratoi'r datganiadau'n elfen hanfodol o ddangos stiwardiaeth briodol ar arian cyhoeddus.
- 17 Roedd fy Nghynllun Archwilio ar gyfer 2020 yn nodi'r risgiau archwilio ariannol ar gyfer yr archwiliad o ddatganiadau ariannol y Bwrdd lechyd ar gyfer 2019-20. Mae **Arddangosyn 5** yn **Atodiad 3** yn rhestru'r risgiau hyn ac yn nodi sut yr ymdriniwyd â hwy fel rhan o'r archwiliad.
- 18 Caiff fy nghyfrifoldebau am archwilio datganiadau ariannol y Bwrdd lechyd eu disgrifio yn fy nghyhoeddiadau [Datganiad o Gyfrifoldebau](#), sydd ar gael ar [wefan Archwilio Cymru](#).

Cywirdeb a pharatoi datganiadau ariannol 2019-20

- 19 **Deuthum i'r casgliad bod cyfrifon y Bwrdd lechyd wedi'u paratoi'n briodol a'u bod yn faterol gywir ac rwyf wedi cyhoeddi barn archwilio ddiamod arnynt. Ni chanfu fy ngwaith unrhyw wendidau perthnasol yn rheolaethau mewnol y Bwrdd lechyd (a oedd yn berthnasol i'm harchwiliad i); fodd bynnag, gosodais ddau baragraff Pwyslais ar Fater yn fy adroddiad i dynnu sylw at ddatgeliadau yn y cyfrifon sy'n ymwneud â rhwymedigaethau treth pensiwn staff Clinigol ac effeithiau COVID-19 ar amcangyfrif prisiadau tir ac adeiladau.**
- 20 Cawsom y datganiadau ariannol drafft ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020 ar 21 Mai 2020, yn unol â'r amserlen y cytunwyd arni. Cafodd y papurau gwaith eu paratoi i safon uchel.
- 21 Rhaid i mi adrodd ar faterion sy'n deillio o'm gwaith wrth y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu cyn fy mod yn cyhoeddi fy marn archwilio ynglŷn â'r cyfrifon. Fe nododd fy Arweinydd Ymgysylltu ar gyfer Archwilio Ariannol y materion hyn wrth Bwyllgor Archwilio, Risg a Sicrwydd y Bwrdd lechyd ar 25 Mehefin 2020. Mae **Arddangosyn 1** yn crynhoi'r materion allweddol a nodwyd yn yr adroddiad hwnnw.

Arddangosyn 1: materion a nodwyd yn yr Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol

Mater	Sylwadau'r Archwilwyr
Camddatganiadau nas cywirwyd	<p>Canfuom fod y cronïad presgripsiynu ar gyfer 2019-20 wedi cael ei dangronni o £322,000 o'i gymharu â'r symiau gwirioneddol ar gyfer mis Mawrth 2020. Nid ydym o'r farn bod hyn yn cynrychioli gwendid ym methodoleg amcangyfrif y Bwrdd Iechyd gan bod hyn yn gyson â blynyddoedd blaenorol. Mae dyraniad ychwanegol gwerth £270,000 wedi cael ei dderbyn yn erbyn y swm yma ac mae felly wedi cael ei gywiro yn y datganiadau ariannol gan adael swm heb ei gywiro o £52,000. Pe bai'r £52,000 yn cael ei addasu, byddai hyn yn lleihau'r tanwariant yn erbyn y dyraniad o £55,000 i £3,000.</p> <p>Canfuom fod gwall wedi cael ei wneud wrth roi gwerth i mewn ar gyfer amhariadau ar asedau. Roedd y gwall hwn yn gyfanswm o £314,000. Pe bai'r gwall hwn yn cael ei addasu, ni fyddai'n cael unrhyw effaith o gwbl ar y sefyllfa ar ddiwedd y flwyddyn gan y byddai hyn yn arwain at addasiad i'r dyraniad a fyddai'n cyfateb i'r gwerth hwn.</p>
Camddatganiadau a gywirwyd	<ul style="list-style-type: none"> • Nodyn naratif ychwanegol i ddisgrifio effaith bosibl penderfyniad i ariannu rhwymedigaethau treth pensiwn Staff Clinigol y GIG. • Nodyn naratif ychwanegol i ddisgrifio'r ansicrwydd perthnasol a oedd wedi'i gynnwys yn adroddiad y prisiwr. • Canfuwyd nifer fach o wallau o ran diwyg a theipograffeg yn y datganiadau ariannol drafft.
Materion arwyddocaol eraill	Dim.

- 22 Hefyd, canfuom rai meysydd i'w gwella mewn perthynas â gweithdrefnau dyddlyfr, dosbarthu gwariant a gweithdrefnau torbwynt diwedd blwyddyn i sicrhau bod gwariant ac incwm yn cael eu cynnwys yn y flwyddyn gywir.
- 23 Fe gynhaliais adolygiad o ffurflen Cyfrifon y Llywodraeth Gyfan hefyd. Deuthum i'r casgliad fod yr wybodaeth gyfunol parti i gontract yn gyson â sefyllfa ariannol y

Bwrdd Iechyd ar 31 Mawrth 2020 a bod y ffurflen wedi'i pharatoi yn unol â chyfarwyddiadau'r Trysorlys.

- 24 Mae fy archwiliad annibynnol ar wahân o ddatganiadau ariannol y cronfeydd elusennol wedi cael ei gwblhau'n sylweddol.

Rheoleidd-dra Trafodion Ariannol

- 25 Llywyddodd y Bwrdd Iechyd i fantoli'r cyfrifon ar gyfer y cyfnod o dair blynedd a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2020, ac nid oedd ganddo unrhyw drafodion ariannol perthnasol eraill nad oeddent yn unol â'r awdurdodau neu heb eu defnyddio at y dibenion a fwriadwyd, felly rwyf wedi cyhoeddi barn ddiamod ar reoleidd-dra'r trafodion ariannol yng nghyfrifon y Bwrdd Iechyd 2019-20.
- 26 Rhaid i drafodion ariannol y Bwrdd Iechyd fod yn unol â'r awdurdodau sy'n eu rheoli. Rhaid bod gan y Bwrdd Iechyd y pwerau i gael yr incwm ac ysgwyddo'r gwariant. Mae ein gwaith yn adolygu'r pwerau hyn ac yn profi nad oes elfennau perthnasol o incwm neu wariant nad yw'r Bwrdd Iechyd yn meddu ar y pwerau i'w cael neu eu hysgwyddo.
- 27 Lle nad yw Bwrdd Iechyd yn mantoli'r cyfrifon, mae ei wariant yn mynd y tu hwnt i'w bwerau i wario ac felly rhaid i mi amodi fy marn ynglŷn â rheoleidd-dra. Llywyddodd y Bwrdd Iechyd i fantoli'r cyfrifon yn 2017-18, 2018-19 a 2019-20 fel a ddangosir yn **Arddangosyn 2**. Felly fe gyflawnodd y Bwrdd Iechyd ei ddyletswydd statudol i fantoli'r cyfrifon dros y tair blynedd.

Arddangosyn 2: sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn

Blwyddyn ariannol	Sefyllfa ariannol ar ddiwedd y flwyddyn (£000)
2017-18	96
2018-19	65
2019-20	55

- 28 Gan bod y Bwrdd Iechyd wedi cyflawni ei ddwy ddyletswydd ariannol: mantoli'r cyfrifon (fel a nodir uchod) a bod â chynllun tair blynedd cymeradwy; a chan nad oedd materion eraill yr oedd cyfiawnhad dros eu hamlygu, ni osodwyd adroddiad o sylwedd ar y cyfrifon.

Trefniadau ar gyfer sicrhau effeithlonrwydd, effeithiolrwydd a darbodaeth o ran defnyddio adnoddau

- 29 Mae'n ofynnol yn statudol fy mod yn fy argyhoeddi fy hun bod gan y Bwrdd Iechyd drefniadau priodol i sicrhau effeithlonrwydd, effeithiolrwydd a darbodaeth o ran defnyddio adnoddau. Rwyf wedi gwneud amrywiaeth o waith archwilio perfformiad yn y Bwrdd Iechyd dros y 12 mis diwethaf i'm helpu i gyflawni'r cyfrifoldeb hwnnw. Mae'r gwaith hwn wedi cynnwys:
- cwblhau asesiad strwythuredig o drefniadau corfforaethol y Bwrdd Iechyd ar gyfer sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithlon, yn effeithiol ac yn ddarbodus; ac
  - adolygu effeithiolrwydd trefniadau atal twyll y Bwrdd Iechyd.
- 30 Caiff fy nghasgliadau yn seiliedig ar y gwaith hwn eu nodi isod.

Asesiad strwythuredig

- 31 Cafodd fy ngwaith asesu strwythuredig ei ddylunio yng nghyd-destun yr ymateb parhaus i'r pandemig. Fe sicrhais ddull digon pragmatig a pherthnasol i'm helpu i gyflawni fy nghyfrifoldebau statudol, gan hefyd effeithio gyn lleied â phosibl ar gyrff y GIG wrth iddynt ymateb i gam nesaf pandemig COVID-19. Roedd ffocws allweddol y gwaith ar y trefniadau corfforaethol ar gyfer sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithlon, yn effeithiol ac yn ddarbodus. Rhoddodd archwilwyr sylw hefyd i gynnydd a wnaed i fynd i'r afael ag argymhellion blaenorol lle'r oedd y rhain yn ymwneud ag agweddau pwysig ar lywodraethu sefydliadol a rheolaeth ariannol yn enwedig dan yr amgylchiadau cyfredol.
- 32 Roedd yr asesiad strwythuredig yn grwpio ein canfyddiadau dan dair thema:
- trefniadau llywodraethu;
  - rheoli adnoddau ariannol; a
  - chynllunio gweithredol: i ategu'r ymateb parhaus i'r pandemig gan daro cydbwysedd â darparu gwasanaethau hanfodol eraill.

Trefniadau llywodraethu

- 33 Fe wnaeth fy ngwaith ystyried gallu'r Bwrdd Iechyd i gynnal trefniadau llywodraethu cadarn ac yntau hefyd yn gorfod ymateb yn gyflym i'r heriau digynsail a achoswyd gan y pandemig. Canfu fy ngwaith fod **y Bwrdd Iechyd wedi cynnal trefniadau llywodraethu da ar y cyfan yn ystod pandemig COVID-19.**
- 34 Fe addasodd y Bwrdd ei drefniadau llywodraethu i gynnal natur agored a thryloywder, cefnogi prosesau penderfynu ystyryth a sicrhau craffu ac arweinyddiaeth effeithiol yn ystod y pandemig. Mae'r Bwrdd yn ymrwymedig i ddefnyddio gwersi a ddysgwyd i helpu i lunio trefniadau yn y dyfodol. Fe wnaeth

Tîm Gweithredol cryf a chydnerth a gefnogwyd gan y Bwrdd arwain y sefydliad yn ystod yr ymateb i COVID-19.

- 35 Cynhaliwyd systemau sicrwydd hanfodol yn ystod yr ymateb i COVID-19. Fe wnaeth system rheoli risgiau'r Bwrdd lechyd sicrhau ei fod mewn sefyllfa dda i ymateb i risgiau a oedd yn gysylltiedig â COVID-19. Mae'r Bwrdd lechyd yn cryfhau trefniadau sicrhau ansawdd, gan gynnwys diweddarau polisïau allweddol a'i drefniadau sicrwydd ar gyfer comisiynu.

Rheoli adnoddau ariannol

- 36 Fe ystyriais berfformiad ariannol y Bwrdd lechyd, newidiadau i reolaethau ariannol yn ystod y pandemig a threfniadau ar gyfer monitro perfformiad ariannol ac adrodd arno. Canfûm fod y **Bwrdd lechyd wedi addasu ei weithdrefnau rheolaeth ariannol i ddygymod yn ystod COVID-19 ond bod risg gynyddol i'w allu i fantoli'r cyfrifon ar ddiwedd 2020-21.**
- 37 Parhaodd y Bwrdd lechyd i gyflawni ei ddyletswyddau ariannol yn 2019-20. Cyflawnodd £3.7 miliwn o arbedion yn 2020-21 hefyd, ond mae COVID-19 yn effeithio ar ei allu i gyrraedd y targed arbedion o £5.6 miliwn a bennodd ar gyfer 2020-21. Mae'n dal i ragweld y bydd yn mantoli'r cyfrifon ar gyfer 2020-21 ar y dybiaeth y bydd gwariant ychwanegol ar COVID-19 yn cael ei ariannu'n llawn. Ar sail ei asesiad mae'r Bwrdd lechyd yn amcangyfrif mai £20.1 miliwn fydd effaith ariannol net COVID-19 am y flwyddyn. Addaswyd gweithdrefnau rheolaeth ariannol i ddygymod yn ystod COVID-19 yn unol â chanllawiau Llywodraeth Cymru.

Cynllunio Gweithredol

- 38 Fe wnaeth fy ngwaith ystyried y cynnydd gan y Bwrdd lechyd i ddatblygu a chyflawni cynlluniau gweithredol chwarterol i gefnogi'r ymateb parhaus i COVID-19 ac i ddarparu gwasanaethau a swyddogaethau hanfodol eraill yn unol â chanllawiau cynllunio Llywodraeth Cymru. Ar adeg ein gwaith, roedd y ffocws ar wasanaethau hanfodol gyda'r nod o adfer gweithgareddau arferol a rheolaidd pan fo'n ddiogel ac yn ymarferol gwneud hynny. Canfuom fod **cynlluniau gweithredol yn cael eu goleuo gan ymarferion modelu data ac yn dangos ymrwymiad clir i les staff. Er bod cynnydd a pherfformiad yn cael eu monitro a bod adroddiadau'n cael eu llunio arnynt, mae gwybodaeth am wasanaethau wedi'u comisiynu'n gyfyngedig ar hyn o bryd.**
- 39 Roedd cynlluniau chwarterol yn adlewyrchu'r gofynion yn Fframwaith Gweithredu Llywodraeth Cymru. Fe wnaeth y Bwrdd lechyd ddiwygio'i flaenoriaethau strategol fel rhan o'i ymateb i COVID-19, a oedd yn cynnwys adnabod capasiti ymchwydd ychwanegol fel darparwr a chomisiynydd gwasanaethau.
- 40 Mae lles staff yn flaenoriaeth uchel i'r Bwrdd lechyd gyda sylw ac iddo ffocws pendant ar amddiffyn diogelwch staff a sicrhau eu lles yn ystod y pandemig. Profwyd rhai heriau o ran y gweithlu wrth i'r pandemig fynd rhagddo, ond roedd y rhain yn llai difrifol nag a ragwelwyd gan yr ymarferion modelu gwreiddiol.

- 41 Ceir trosolwg a chraffu da ar berfformiad ar y cyfan a'r modd y cyflawnir cynlluniau gweithredol ond mae'r diffyg gwybodaeth am berfformiad ar gyfer gwasanaethau wedi'u comisiynu'n her arbennig gyda darparwyr yn canolbwyntio i raddau helaeth ar ymateb i'r pandemig. Mae'r pandemig yn darparu heriau i drefniadau presennol, er bod y perthnasoedd a ddatblygwyd â darparwyr wedi helpu i gynnal cyfathrebu a darparu sicrwydd.

Effeithiolrwydd trefniadau atal twyll

- 42 Ym mis Mehefin 2019, cyhoeddais [drosolwg i'r Pwyllgor Cyfrifon Cyhoeddus](#) a oedd yn disgrifio'r trefniadau atal twyll yn sector cyhoeddus Cymru. Wedyn cynhaliodd fy nhîm archwiliad mwy manwl ar draws ystod o gyrff yn y sector cyhoeddus yng Nghymru i archwilio pa mor effeithiol yw trefniadau atal twyll yn ymarferol ac i wneud argymhellion ar gyfer gwella. Ym mis Gorffennaf 2020 fe gyhoeddais [Gwella Ein Perfformiad – Mynd i'r Afael â Thwyll yng Nghymru](#) a oedd yn nodi crynodeb o'm canfyddiadau a saith 'thema allweddol' y mae angen i'r holl gyrff cyhoeddus ganolbwyntio arnynt i wella'u perfformiad i fynd i'r afael â thwyll yn fwy effeithiol.
- 43 Er nad oedd y gwaith hwn wedi'i gynnwys yng nghynllun archwilio'r Bwrdd Iechyd, fe wnes i hefyd gyhoeddi adroddiad ychwanegol a oedd yn nodi trefniadau penodol y Bwrdd Iechyd ar gyfer atal a chanfod twyll. Canfûm fod **y Bwrdd Iechyd yn dangos ymrwymiad i atal twyll, bod ganddo drefniadau addas i roi cymorth i atal a chanfod twyll a'i fod yn gallu ymateb yn briodol lle mae twyll yn digwydd.**

Atodiad 1

Adroddiadau a gyhoeddwyd ers fy adroddiad archwilio blynyddol diwethaf

Arddangosyn 3: adroddiadau a gyhoeddwyd ers fy adroddiad archwilio blynyddol diwethaf

Mae'r tabl canlynol yn rhestru'r adroddiadau a gyhoeddwyd ar y Bwrdd Iechyd yn 2020.

Adroddiad	Dyddiad
Adroddiadau archwilio ariannol	
Adroddiad ar yr Archwiliad o'r Datganiadau Ariannol	2 Gorffennaf 2020
Barn ar y Datganiadau Ariannol	2 Gorffennaf 2020
Adroddiadau archwilio perfformiad	
Asesiad Strwythuredig 2020	Hydref 2020
Effeithiolrwydd trefniadau atal twyll	Awst 2020
Arall	
Cynllun Archwilio 2020	Mawrth 2020

Arddangosyn 4: gwaith archwilio perfformiad sy'n dal ar y gweill

Mae nifer o archwiliadau o berfformiad sy'n dal ar y gweill yn y Bwrdd Iechyd. Dangosir y rhain yn y tabl canlynol, gyda'r dyddiadau pan ragwelir y bydd y gwaith yn cael ei gwblhau. Gallai'r dyddiadau hyn newid wrth i ni addasu ein gwaith mewn ymateb i bandemig COVID-19.

Adroddiad	Dyddiad cwblhau a ragwelir
Orthopaedeg	Chwefror 2021
Adolygiad o Bwyllgor Gwasanaethau Iechyd Arbenigol Cymru	Mawrth 2021
Profi, Orlhain a Diogelu	Chwefror 2021
Gofal heb ei drefnu	Cam 1 – Mawrth 2021 Gwaith pellach i gael ei gynnwys fel rhan o gynllun archwilio 2021
Trefniadau Llywodraethu Ansawdd	Mehefin 2021

Atodiad 2

Ffi archwilio

Roedd Cynllun Archwilio 2020 yn nodi'r ffi archwilio arfaethedig o £262,655 (heb gynnwys TAW). Mae fy amcangyfrif diweddaraf o'r ffi wirioneddol, ar y sail bod peth gwaith yn dal i fynd rhagddo, yn gyson â'r ffi a oedd wedi'i nodi yn yr amlinelliad.

Atodiad 3

Risgiau archwilio ariannol

Arddangosyn 5: risgiau archwilio ariannol

Roedd fy Nghynllun Archwilio ar gyfer 2020 yn nodi'r risgiau archwilio ariannol ar gyfer yr archwiliad o ddatganiadau ariannol y Bwrdd Iechyd 2019-20. Mae'r tabl isod yn rhestru'r risgiau hyn ac yn nodi sut yr ymdriniwyd â hwy fel rhan o'r archwiliad.

Risg archwilio	Ymateb archwilio arfaethedig	Gwaith a wnaed a'r canlyniad
Mae'r risg y gallai rheolwyr wrthwneud rheolaethau'n bresennol ym mhob endid. O ystyried y ffordd anrhagweladwy y gallai gwrthwneud o'r fath ddigwydd, tybir bod hon yn risg arwyddocaol [ISA 240.31-33].	Bydd fy nhîm archwilio yn: <ul style="list-style-type: none"> • profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol; • adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer gwyrdueddiadau; a hefyd • gwerthuso'r sail resymegol ar gyfer unrhyw drafodion arwyddocaol y tu allan i gwrs arferol busnes.	Fe wnaethom gwblhau'r gwaith archwilio canlynol mewn perthynas â'r risg hon: <ul style="list-style-type: none"> • profi priodoldeb cofnodion dyddlyfr ac addasiadau eraill a wnaed wrth baratoi'r datganiadau ariannol; • adolygu amcangyfrifon cyfrifyddu ar gyfer gwyrdueddiadau; a hefyd • gwerthuso'r sail resymegol ar gyfer unrhyw drafodion arwyddocaol y tu allan i gwrs arferol busnes. Rydym wedi codi argymhelliad mewn perthynas â'r dyddlyfrau. Nid yw ein gwaith profi wedi canfod unrhyw faterion eraill i'w dwyn i'ch sylw.

Risg archwilio	Ymateb archwilio arfaethedig	Gwaith a wnaed a'r canlyniad
<p>Mae contractau comisiynu gofal iechyd yn ffrwd gwariant ac iddi werth uchel a allai gael ei datgan yn anghywir gan arwain at gamddatganiad perthnasol gyda'r risg fwyaf yn deillio o amrywiadau nad ydynt wedi cael eu setlo eto yn Ch4.</p>	<p>Bydd fy nhîm archwilio yn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • edrych yn fanwl ar y rheolaethau; • rhoi prawf sylweddol ar wariant ar gontractau; • cysoni credydwyr, dyledwyr, incwm a gwariant y GIG â'r fantolen; • profi'r trafodion diwedd blwyddyn i sicrhau bod cronïadau wedi'u cwblhau; a • rhoi prawf sylweddol ar groniadau. 	<p>Fe wnaethom gwblhau'r gwaith archwilio canlynol mewn perthynas â'r risg hon;</p> <ul style="list-style-type: none"> • edrych yn fanwl ar y rheolaethau; • rhoi prawf sylweddol ar wariant ar gontractau; • cysoni credydwyr, dyledwyr, incwm a gwariant y GIG â'r fantolen; • profi'r trafodion diwedd blwyddyn i sicrhau bod cronïadau wedi'u cwblhau; a • rhoi prawf sylweddol ar groniadau. <p>Yn ystod ein gwaith profi fe sylwom ni ar un contract a oedd heb ei lofnodi. Nid yw ein gwaith profi wedi canfod unrhyw faterion eraill i'w dwyn i'ch sylw.</p>

Risg archwilio	Ymateb archwilio arfaethedig	Gwaith a wnaed a'r canlyniad
<p>Effaith COVID-19 Gallai argyfwng cenedlaethol COVID-19 achosi oedi sylweddol cyn paratoi ac archwilio'r cyfrifon. Ceir risg y gallai ansawdd y cyfrifon a'r papurau gwaith ategol, e.e. o ran amcangyfrifon a phrasiadau, gael ei beryglu gan arwain at fwy o wallau. Gallai trefniadau monitro ansawdd gael eu peryglu oherwydd materion amseru a/neu argaeledd adnoddau.</p>	<p>Byddwn yn trafod eich proses cau cyfrifon a'ch trefniadau monitro ansawdd gyda thîm paratoi'r cyfrifon ac yn gwneud trefniadau i fonitro'r broses paratoi cyfrifon. Byddwn yn helpu i adnabod meysydd lle gall fod bylchau mewn trefniadau.</p>	<p>Cawsom y mwyafrif o'r dystiolaeth archwilio mewn fformat electronig trwy ddefnyddio'r porth Inflo. Rydym wedi defnyddio amryw dechnegau i sicrhau ei dilysrwydd, megis defnyddio'r cyfleuster rhannu sgrîn trwy feddalwedd Microsoft Teams i arsylwi ar adroddiadau'n cael eu rhedeg a gwelsom y rhain yn cael eu lanlwytho'n uniongyrchol i Inflo neu'n cael eu hatodi wrth negeseuon e-bost Mimecast diogel.</p>

Archwilio Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd CF11 9LJ

Ffôn: 029 2032 0500

Ffacs: 029 2032 0600

Ffôn testun: 029 2032 0660

E-bost: post@archwilio.cymru

Gwefan: www.archwilio.cymru

We welcome correspondence and telephone calls in Welsh and English.
Rydym yn croesawu gohebiaeth a galwadau ffôn yn Gymraeg a Saesneg.